

CHIM ÉN VÀ MÙA XUÂN

Tác Giả: Nguyán Th&# Kim-Thu
Thứ Năm, 19 Tháng 1 Năm 2012 18:31

H&# u h&# t trong văn ch&# ng Vi&# t Nam, chim én t&# ng tr&# ng cho Mùa Xuân, tiêu bi&# u nh&# t là câu th&# trong Truy&# n Ki&# u c&# a Nguy&# n Du: Ngày xuân con én đ&# a thoi (Truy&# n Ki&# u, Nguy&# n Du)

T&# c ng&# Pháp có câu : “M&# t chim én không t&# o nên mùa Xuân, Une hirondelle ne fait pas le printemps”. Nh&# v&# y Đông Tây gì cũng cho r&# ng s&# xu&# t hi&# n chim én trùng h&# p v&# i mùa Xuân.

Tuy nhiên trong Chinh Ph&# Ngâm Khúc c&# a Đoàn Th&# Đi&# m (1705-1748) nguyên tác c&# a Đ&# ng Tr&# n Côn (1715?-1745), thì chim én cũng tiêu bi&# u cho Mùa Thu:

Thu&# lâm hành oanh ch&# a bén li&# u

H&# i ngày v&# &# c n&# o quyên ca.

Nay quyên đã gi&# c, oanh già

Ý nhi &# i h&# t tr&# c nhà líu lo.

(Chinh ph&# ngâm khúc, câu 125 đ&# n 128)

Theo ý c&# a 4 câu th&# trên, chim Oanh, t&# c chim vàng-anh, tiêu bi&# u cho Mùa Xuân, chim đ&# quyên (chim cu&# c) cho Mùa Hè, và ý nhi t&# c chim én ph&# i là Mùa Thu, theo s&# tu&# n t&# Xuân H&# Thu Đông. Nh&# v&# y, có s&# mâu thu&# n ch&# ng?

Ng&# i Vi&# t nào cũng bi&# t và t&# ng th&# y chim én. &# nhà quê, chim én bay l&# n t&# ng b&# y trên cánh đ&# ng lúa. Nó đ&# u thành hàng trên dây đ&# n. &# Sài Gòn, chim én bay l&# n thành đàn và h&# t líu lo vào bu&# i sáng hay chi&# u quanh Nhà Th&# Đ&# c Bà, các dinh th&# nh&# Tòa Đô Chính, Nhà Hát Tây, n&# i chim én th&# ng &# và làm &# .

CHIM ÉN VÀ MÙA XUÂN

Tác Giả: Nguyán Th&# Kim-Thu
Thứ Năm, 19 Tháng 1 Năm 2012 18:31

Tái Viãt Nam, cä 3 loßi chim én: : Én bßng trßng, én hồng trßng, và én hồng xám.

ở Miền Nam, thßng gßp nhßt là én bßng trßng ở thành phố, làng mạc. Chúng có đuôi khuyßt sâu, khi bay sßi cánh rßng, xußt hißn tß tháng 8 đßn 2 đßng lßch, tßc mùa Thu, Đông và Xuân. Chúng ở khßp Á châu, tßn Đß, Trung Qußc, Đài Loan. Mùa đông chúng bay vß phía Nam nhß Viãt Nam, Malaysia, Phi Lußt Tân, Nam Dßng. Én bßng trßng là loßi chim thiên di, trßn mùa Đông giáßnh ở phßng bßc, bay vß phßng nam ở mß áp đß kißm mßi, bßt cßp, làm ổ, ổ pß nuôi con trong vòng 3 tháng, rßi bay trß vß phßng bßc. Trong các tháng tß tháng 8 (mùa Thu) đßn tháng 2 đßng lßch (mùa Xuân), ngßi ta gßp rßt nhißu én bßng trßng ở Miền Nam, và chúng bay thành đàn.

Én bßng trßng

Én hồng trßng sßng ở vùng ôn đßi, hàn đßi lßnh hßn, làm ổ ở Siberia, hß Balkan, phía Bßc Trung Qußc. Vào mùa đông chúng thiên di vß vùng ấm nhß Thái Lan, Miền Đßn, Viãt Nam. Én hồng xám ở cß Nhßt Bßn, Trißu Tiên, Đông Trung Qußc, Bßc Viãt Nam. Tái miền Bßc Viãt Nam, én hồng xám thßng gßp ở khßp miền núi nhßng chúng chß làm ổ ở phía Bßc các tßnh Lạng Sơn, Hoàng Liên Sơn, Bßc Thái. Không thßy loßi én này ở miền Nam.

Nhß vậy, én xußt hißn không chß riêng trong mùa Xuân.

Không phßi chim én nào cũng thiên di. Một loßi không thiên di, nhß gißng chim én thßng gßp ở Nhà Thß Đßc Bà Sài Gòn. Chúng trú ngß ở đây quanh năm, làm ổ dßi mái nhà thß, và chúng bßo vệ lßnh thß, không cho chim én khác hay chim sß đßn ở gần ổ của nó. Một loßi bán-thiên-di, tßc di chuyßn theo mùa nhßng không xa lắm, chß vài trăm đßn ngàn cây số. Cuối cùng là loßi thiên-di thßt số, di chuyßn thành đàn theo mùa trên một vùng địa lý xa cß vßn cây số.

Chim én là loßi chim bay rßt nhanh, chúng có thß bay quãng đßng 7.500 km tß vùng Amazon ở Brazil tßi Bßc Mỹ chß trong 13 ngày, nghĩa là trung bình mỗi ngày bay đßc 577 km. Các nhà khoa học dùng thißt bị đßnh-vß thßt nhß gßn vào thân chim, và theo dõi hành trình của chúng. Thißt bị này lßu giß toàn bộ thông tin, qua đó các nhà khoa học nßm đßc dß liệu về cßp nhßt hàng ngày về mßt trßi lßn, mßc, cũng nhß xác đßnh đß cao, tßc đß và hành trình bay của chim. Nhßng con chim này rßi Mỹ vào mùa đông và trß vß vào mùa xuân. Kßt quả cho bißt vào mùa xuân, loßi chim này bay nhanh hơn vào mùa Thu tß 2 đßn 6 lßn. Một con chim én trung bình mßt 43 ngày đß bay tßi Brazil vào mùa thu, song chß mßt có 13 ngày đß bay trß lßi Mỹ vào mùa xuân. Theo các nhà khoa học, nguyên nhân của sự khác bißt về tßc đß di chuyßn là do chim én háo hßc trß vß vào mùa Xuân đß tìm kißm bßn tình và nßi trú ngß tßt hơn.

CHIM ÉN VÀ MÙA XUÂN

Tác Giả: Nguy&n Th& Kim-Thu
Thứ Năm, 19 Tháng 1 Năm 2012 18:31

Trung bình, m&t con én thiên di bay kho&ng 200.000 km m&i năm, và trung bình 4,5 tri&u km trong su&t cu&c đ&i, t&ng đ&ng 6 chuy&n kh& h&i trái đ&t – m&t trắng, ho&c kho&ng 100 vòng quanh trái đ&t. V&n t&c bay 39 km/gi& trên đ&n đ&ng dài, v&i đ&n đ&ng ng&n khi r&t m&i hay tr&n thoát chim &ng trong vài phút, nó gia tăng v&n t&c t&i 14-20 mét/giây, hay 50-72 km/gi&. Làm sao chúng có th& thay đ&i v&n t&c đ& bay th&t nhanh. Các nhà khoa h&c nghiên c&u v& c&u trúc cánh én cho bi&t khi bay chim có th& thay đ&i hình d&ng c&a đôi cánh, và bi&t đ&a vào l&c đ& c&a không khí đ& gia tăng kh& năng bay l&n, bay nhanh mà không m&t nhi&u s&c l&c. Chim én là m&t trong nh&ng loài chim có kh& năng bay l&n t&t nh&t. Chúng săn m&i, c&p đôi, th&m chí... ng& trong lúc bay. Chính các lo&i máy bay ph&n l&c cánh x&p tăng t&c bay nhanh là đ&a vào nguyên t&c c&a cánh chim én.

Chim én thiên di bay t&ng b&y, vài trăm đ&n ngàn con. Ch& có én không thiên di m&i bay t&ng c&p, hay vài c&p. Chúng không có đ&u d&đ&i đ&t. Đ&u trên cây ho&c mái nhà. H&u h&t th&i gian là chim bay đ& b&t n&i, vì côn trùng bay th&ng nh& nh& mu&i, r&y, ph&i có kh&i l&ng l&n m&i đ& no cho đàn con.

X&p x& én li&ng t&ng không
C& lan m&t đ&t, rêu phong đ&u giây.
(Nguy&n Du)

Én thích làm & trên g& đ&đ&i mái ch& và h&c trong t&ng, vì v&y ki&n trúc mái nhà th&, ch&u, nhà c& thích h&p cho én làm &. Ng&c l&i nhà cao &c hi&n đ&i & thành ph& thì én xa lánh.

Én ăn côn trùng bay nh& cào cào, châu ch&u, ru&i, mu&i, chu&n chu&n, m&i cánh, r&y lúa, v.v. nh&ng tránh lo&i có n&c đ&c nh& ong. Nh& v&y, loài én r&t h&u ích cho nhà nông. Trong đ&p t& tháng 12 đ&n tháng 3 dl, đàn én hàng ngàn con thiên di bay v& vùng Đ&ng Tháp, T& Giác Long Xuyên đ& ăn r&y nâu, r&y xanh, cào cào phá ho&i mùa lúa Đông Xuân. Chúng bay l&n r&à r&ng&n lúa làm cào cào, r&y ho&ng s& bay lên, th& là làm m&i cho én. Cũng chính đ&c tính này, con ng&đ&i làm b&y chim én b&ng cách b&t ru&i làm m&i c&t vào dây thòng l&ng đ&t ngoài ru&ng lúa. Đa s& con nít b&t chim én đ& nuôi ch&i. Chim én nuôi trong nhà đ& b&t ru&i. Th&t én không ngon, thua c& chim s&. Tuy nhiên, theo báo chí trong n&c, ngày nay con ng&đ&i đã vô ý th&c b&t chim én làm món ăn đ&c s&n. Khi s&p có m&a, vì áp xu&t không khí thay đ&i, m&i cánh, chu&n chu&n, cào cào, châu ch&u, v.v. bay lo&n x&, là c& h&i cho đàn én bay th&p r&à r&à đám lúa b&t côn trùng. Vì v&y, khi th&y c&nh đó, nhà nông bi&t là s&p có m&a.

Đ&i v&i ng&đ&i Vi&t Nam, chim én đ&n & và làm & t&i nhà mình là đi&m t&t. T&ng đàn chim én bay đ&n trú ng& vùng mình là đ&u hi&u c&a đ&đ&c mùa và trù phú. Ni&m tin này là đúng vì chim én đ&n đâu thì côn trùng phá h&i mùa màng b& t&n đi&t, côn trùng gây b&nh t&t nh& ru&i mu&i cũng không còn.

CHIM ÉN VÀ MÙA XUÂN

Tác Giả: Nguyán Th&# Kim-Thu
Thứ Năm, 19 Tháng 1 Năm 2012 18:31

Táng t&# nh&# v&#y, m&# t s&# s&# c dân &# Mali, Phi châu tin r&# ng chim én là loài chim trong s&# ch, làm màu m&# đ&# t đ&#. Chim l&# y máu c&# a loài sâu b&# đ&# hi&# n cúng th&# n Faro, r&# i máu đ&# này r&# i xu&# ng l&# i tr&# n gian t&# o nh&# ng c&# n m&# a đ&# làm phì nhiêu đ&# t đ&#. Có l&# , huy&# n tho&# i này dùng đ&# gi&# i thích nh&# ng tr&# n m&# a ch&# a nhi&# u b&# i sa th&# ch (loess) th&# i t&# sa m&# c Sahara làm t&# i t&# t cánh đ&# ng.

&# Trung hoa, ph&# n&# hi&# m m&# n th&# ng ăn tr&# ng én v&# i ni&# m tin là đ&# sanh con. Theo th&# n tho&# i Ai c&# p thì tiên n&# Isis bi&# n thành chim én, bay l&# n quanh quan tài ng&# i ch&# ng Osiris b&# thù đ&# ch tên Set gi&# t. Bà bay l&# n, than khóc su&# t đêm cho đ&# n sáng thì ch&# ng Osiris s&# ng l&# i. N&# c m&# t c&# a bà r&# i xu&# ng tr&# n gian làm sông Nile l&# t hàng năm. Theo ng&# i Ai c&# p, chim én, th&# hi&# n qua tiên n&# Osis, bi&# u hi&# u s&# ph&# c sinh, tình yêu, tình m&# u t&# , và đông con cái.

Đ&# i v&# i ng&# i H&# i giáo, chim én là chim c&# a thiên đ&# ng, t&# ng tr&# ng cho tính l&# ng thi&# n.

Sau khi đánh b&# i đ&# c quân Nguyên xâm l&# c l&# n th&# nh&# t ra kh&# i b&# c&# i (1258), vua Tr&# n Thái Tông dùng ngo&# i giao đ&# hòa đ&# u quân Mông, tránh chi&# n tranh. Tr&# n Thái Tông (1218 – 1277; làm vua 1225 – 1258), là v&# vua đ&# u tiên c&# a nhà Tr&# n có bài thơ T&# ng B&# c S&# Tr&# ng Hi&# n Khanh. S&# nhà Nguyên là Tr&# ng Hi&# n Khanh đ&# n Vi&# t Nam năm 1266 nh&# m m&# c đích “tuyên đ&# ” n&# c ta. L&# n này, nhà Nguyên b&# t đ&# u tặng s&# c ép, b&# t nhà Tr&# n ph&# i th&# c hi&# n sáu đ&# u kho&# n quy đ&# nh cho các n&# c “ch&# h&# u”, trong đó có vi&# c qu&# c v&# ng ph&# i đích thân sang ch&# u, ph&# i n&# p s&# h&# kh&# u. Nhà Nguyên cũng đ&# t ch&# c Đ&# t L&# Hoa Xích t&# i Kinh đô n&# c ta đ&# giám sát. Thái Th&# ng Hoàng Tr&# n Thái Tông lúc này đã nh&# ng ngôi cho con là vua Tr&# n Thánh Tông, nh&# ng ông v&# n đ&# i di&# n cho con đ&# m đ&# ng nh&# ng công vi&# c ngo&# i giao đ&# y khó khăn. Bài ti&# n Tr&# ng Hi&# n Khanh c&# a nhà vua v&# i gi&# ng đ&# u ôn hòa, ngôn t&# v&# a tr&# nh tr&# ng v&# a trang nhã, trong đó có 4 câu bày t&# tình c&# m c&# a nhà vua v&# i B&# c s&# qua hình &# nh chim én thiên di khi bay v&# l&# i ph&# ng b&# c. Nh&# n &# đây cũng là loài chim én:

M&# c không nan tr&# y&# n Quy B&# c,
Đ&# a noãn s&# u vẫn nh&# n bi&# t Nam.
Th&# kh&# v&# tri khuynh cái nh&# t,
Thi thiên liêu v&# đáng thanh đàm

D&# ch nghĩa:

CHIM ÉN VÀ MÙA XUÂN

Tác Giả: Nguy&#n Th& Kim-Thu
Thứ Năm, 19 Tháng 1 Năm 2012 18:31

Màn trßng khó ngßn chim én v&# B&# c,
Đ&# t &# m bu&# n nghe cánh nh&# n r&# i Nam.
Chia tay l&# n này ch&# a bao gi&# m&# i l&# i g&# p,
Bài th&# này g&# i là thay chút l&# i riêng!
Bài th&# v&# a nói lên b&# n ch&# t hi&# u hòa c&# a dân Vi&# t, nh&# ng nhà vua cũng nh&# n khéo là quân
Nguyên d&# u có xâm l&# c n&# c Nam, thì cũng gi&# ng nh&# đàn chim én, cu&# i cùng cũng ph&# i tr&# n
v&# ph&# ng B&# c.

Reading, T&# t Nhâm Thìn 2012
Nguy&#n Th& Kim-Thu